

HAL
open science

Open Access og Den Bibliometriske Forskningsindikator

Bertil Dorch

► **To cite this version:**

| Bertil Dorch. Open Access og Den Bibliometriske Forskningsindikator. 2010. hprints-00644245

HAL Id: hprints-00644245

<https://hal-hprints.archives-ouvertes.fr/hprints-00644245v1>

Preprint submitted on 23 Nov 2011

HAL is a multi-disciplinary open access archive for the deposit and dissemination of scientific research documents, whether they are published or not. The documents may come from teaching and research institutions in France or abroad, or from public or private research centers.

L'archive ouverte pluridisciplinaire **HAL**, est destinée au dépôt et à la diffusion de documents scientifiques de niveau recherche, publiés ou non, émanant des établissements d'enseignement et de recherche français ou étrangers, des laboratoires publics ou privés.

Open Access og Den Bibliometriske Forskningsindikator

Af Søren Bertil F. Dorch^{1,2}

21. juli 2010

I sine "Anbefalinger til implementering af Open Access i Danmark" foreslår det nationale Open Access Udvalget blandt andet, at Den Bibliometriske Forskningsindikator (BFI) bør koordineres med en national Open Access-politik. I dette paper, der er baseret på et blogindlæg, fremfører jeg fire grunde til hvorfor jeg synes det er en dårlig idé at koble Open Access til BFI.

Baggrund

For den uindviede læser, så handler Open Access (OA) om frit tilgængelige forskningspublikationer, der kan læses uden abonnement – og Den Bibliometriske Forskningsindikator (BFI), er regeringens værktøj til at måle relevansen af den offentligt finansierede forskning. Det nationale Open Access Udvalget blev nedsat af Videnskabsministeriet "under" Danmarks Elektroniske Fag- og Forskningsbibliotek (DEFF), som det hedder på Forsknings- og Innovationsstyrelsens hjemmeside.

Udvalget lægger til grund for sine anbefalinger, at BFI er udsprunget af Globaliseringsstrategiens mål om, at kvaliteten i den offentlige forskning skal kunne måle sig med den bedste i verden. Som det vil være nogle læsere bekendt, har BFI til formål, "at fremme publicering i de mest anerkendte udgivelseskanaler og styrke kvaliteten af dansk forskning".

Udvalget vurderer, at "indikatoren har stigende indflydelse på den danske videnskabelige publicering, og den har haft positiv indflydelse på universiteternes indsats omkring registrering af deres forskningspublikationer. Den fortsatte udvikling af den bibliometriske forskningsindikator bør koordineres med den nationale Open Access-politik." (citater fra anbefalingerne).

Udvalget anbefaler derfor, "at Forsknings- og Innovationsstyrelsen i forbindelse med evaluering af den bibliometriske indikator overvejer, hvorledes indikatoren kan koordineres med den nationale Open Access-politik."

¹ KUBIS Videncenter for Videnskabelig Kommunikation

² Niels Bohr Institutet, Københavns Universitet

Hvilket incitament giver en kompliceret incitament-model?

Personligt mener undertegnede, at det af flere grunde ikke er en særlig god idé at sammenknytte OA og BFI: For det første fordi indikatoren allerede er forholdsvis kompliceret, og endnu et parameterlag vil ikke bidrage til den gennemskuelighed, der er nødvendigt, hvis man ønsker en incitamentmodel af denne type. Det vil sige, hvis forskeren skal have en chance for let at gennemskue, hvad det er staten ønsker af hende, så hjælper det ikke noget at tilføje yderligere betingelser eller bindinger på hvor det kan "betale sig" at publicere.

Den faglige variation i graden af Open Access

For det andet varierer graden af OA meget inden for forskellige fagområder. Hvis man indbygger en OA-fordel i BFI kan dette bidrage til en faglig skævvridning af pointgivningen til fordel for enkelte af STM-fagene (naturvidenskab, teknologi og medicin) i forhold til fx humaniora og samfundsvidenskaberne. Gennemsnitligt er graden af OA godt nok 20,4 % på verdensplan (det vil sige, cirka hver 5. forskningspublikation er frit tilgængelig, jf. Björk *et al.* 2010), men der er betydelige faglige forskelle. Vi (dvs. mine kollegaer i KUBIS, juli 2010) undersøgte den potentielle skævvridning, ved at se på den faglige dækning af tidsskrifter registreret i det skånske Directory of Open Access Journals (DOAJ): En foreløbig opgørelse af de godt 5.100 OA-tidsskrifter viser, at cirka 2/3 af tidsskrifterne hører til områderne NAT/TEK og SUND, som defineret af Danske Universiteter. De samfundsvidenskabelige tidsskrifter tæller cirka 900 tidsskrifter, eller omtrent 17 % af alle OA-tidsskrifter; tallene for HUM-området er af tilsvarende størrelse. Det er derfor *ceteris paribus* lettere for en naturvidenskabelig forsker at finde et relevant OA-tidsskrift, end for en humanistisk forsker. Zoomer man ind på mindre fagområder (fx 68 mindre, i stedet for 4 store), så er der givetvis endnu større forskelle fagene imellem.

Alle former for tilgængelighed bør tælle med

For det tredje kan OA opnås enten via OA-tidsskrifter, eller via forskerens selvarkivering i arkiver eller på hendes webside. Af OA-tidsskrifterne er 25,8 % p.t. finansieret ved at forfatteren betaler et gebyr for publicering (iflg. DOAJ): Og denne type tidsskrift er mest almindelig inden for fx medicin og bioteknologi. Selv-arkivering derimod (også kaldet 'grøn OA'), er meget almindelig inden for 'tørre naturvidenskaber', fx fysik og astronomi. Hvis man vil knytte OA til BFI, så kræver det altså at man udbygger autoritetslisten over publiceringskanaler på en sådan måde, at den ikke blot tilgodeser tidsskrifter og forlag, hvortil der er fri adgang – men også OA via selvarkivering i såvel faglige og institutionelle arkiver, samt på websider der er tilknyttet institutioner, projektgrupper og enkeltforskere. Og samtidig skal der selvfølgelig også skelnes mellem kilder, der er på flere forskellige faglige

kvalitetsniveauer (som i den nuværende BFI). Alt i alt virker det som en uoverskuelig og urealistisk opgave, der ikke står mål med udbyttet.

Forskerne vælger tidsskrifter pga. kvalitet – ikke økonomi

For det fjerde – og måske allervigtigst – er der allerede et betydeligt antal OA-tidsskrifter på BFI-listen; både på det høje og på det knap så høje niveau. Forsøger man at matche BFI-listen med DOAJ vha. ISSN-numre, så finder man at mindst hvert femte OA-tidsskrift er på listen, som enten Niveau 1 eller 2. Omvendt er knap 6 % af tidsskrifterne på BFI-listen registreret hos DOAJ (BFI-listen indeholder knap fire gange så mange tidsskrifter som DOAJ).

At der er OA-tidsskrifter på BFI-listen skyldes faglige kriterier – dvs. at tidsskrifterne er valgt af forskerne i 68 faggrupper pga. deres kvalitet – valget har med andre ord ingenting med deres finansieringsform at gøre. Den faglige vurdering af de valgte tidsskrifters kvalitet bør da heller aldrig have noget med tidsskrifternes økonomi at gøre – hvordan man evt. har valgt at finansiere en tidsskriftsudgivelse må og skal være irrelevant i forhold til den faglige vurdering af kvalitet, som det jo netop er meningen at BFI skal bygge på.

Acknowledgements

Jeg vil gerne takke Anders Nielsen fra KUBIS LIFE for sit store arbejde mht. at tildele fagområder til udtræk fra DOAJ, samt med hjælp til at matche BFI og DOAJ. Ligeledes ønsker jeg at takke Anna-Lena Johansson fra Lunds Universitet for udtræk fra DOAJ mht. andelen af gyldne tidsskrifter m.m.

Added in proof

Alt dette sagt, så var jeg nok én af dem, der for få år siden faktisk synes at det var en god idé at “top-slice” BFI ift. OA... Men som salige Jens Otto sagde: “Man har et standpunkt til man tager et nyt.”

Først publiceret, juli 2010 (inkl. links til referencer) på:

<http://scholar.blogs.ku.dk/2010/07/21/open-access-og-den-bibliometriske-forskningsindikator>